Új tanulásszervezési eljárások

A kompetenciaalapú oktatás bevezetése 2009/10.

Együttműködés
Fejlesztési elemek
Jogszabályi háttér
Intézményi dokumentumok
Miről lesz szó?
1.
Tantárgy-tömbösítés
Témahét
Epocha

Az intézményi fejlesztések elemei 1.

- Kompetenciaalapú oktatás implementációja (tartalom, eljárások, módszerek)
- **Legalább egy tanulócsoportban**, a **„Szövegértés-szövegalkotás”** és a **„Matematika”** kulcskompetencia területen tanévet átfogóan, **teljes tanórai lefedettséget** biztosító kompetenciaalapú programcsomag bevezetése, alkalmazása
- A **digitális írásbeliség** elterjesztése, digitális készségek fejlesztése (a tanítási órák 25 %-ában)
- **Esélyegyenlőség javítása**, egyenlő hozzáférés biztosítása
- **Innovációk, jó gyakorlatok** bevezetése

Óvodák, kollégiumok

- **Óvodák** esetében legalább egy óvodai csoportban komplex óvodai program, **programcsomag bevezetése**, alkalmazása
- **Kollégiumok** esetében a **szociális, életviteli és környezeti**, valamint az **életpálya-építési kompetencia** alapú oktatási program, programcsomag bevezetése, alkalmazása,

Alapfokú művészetoktatási intézmények

- **Fejlesszen, alkalmazzon** olyan tananyagokat, pedagógiai koncepciót, **tanulói és tanári segédanyagokat**, **értékelési eszközöket, pedagógus továbbképzési programot**, amelyek – az esztétikai-művészeti kompetenciák intenzív fejlesztésével egy időben – hozzájárulnak a hatékony, **önálló tanuláshoz szükséges képességek** fejlesztéséhez, a szociális és állampolgári kompetenciák erősítéséhez a tanulók **értelmi, érzelmi és kifejezőképességeinek** fejlesztése útján.

Változások az oktatási folyamatban

- az oktatás **tartalma** (új kompetenciák),
- rugalmas **szervezeti keretek** (osztálybontás, nívócsoport, feladatra szerveződő team),
- **szervezési módok** (egyéni, pár, csoport, frontális)
- **szervezeti formák** (tantárgytömbösítés 45’, blokkok)
- **módszerek** (változatos, differenciált munkaformák, kooperatív, projekt, témahét, drámapedagógia, stb.)

Az intézményi fejlesztések elemei 2.

- Tantárgytömbösített oktatás, epochák
- Témahét
- 3 hetet meghaladó projekt szervezése tanévenként
- Moduláris oktatási program bevezetése *(pl. játék, tanulásmódszertan, környezeti nevelés, elsősegély, fogyasztóvédelem, önismeret, stb.)*
- NAT műveltségterület tantárgyi bontás nélküli oktatása (Pl.: Művészetek, Ember és társadalom, stb.)

Az intézményi fejlesztések elemei 2.
Tantárgytömbösített oktatás

Tantárgytömbösített oktatás

- a **szakrendszerű** oktatásban
- a Kt. 52.§ (3) szerinti kötelező tanórai foglalkozások **teljes intézményi időkeretének**
- ***legalább* 5-10-15%-a mértékéig.**

A minimális célértéket 3 év alatt felmenő rendszerben kell elérni a *2011/12. tanévig* (választott műveltségterület/ tantárgy).

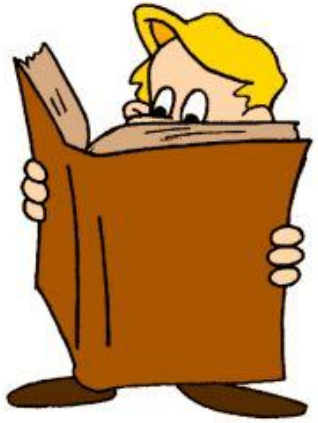
Mit jelent a tantárgytömbösítés?

- **A tanórai foglalkozások ciklikus** megszervezésének rendje,
- melynek keretei között adott **tantárgy**, adott **műveltségi terület**,
- **adott tanévre/félévre számított tanórai foglalkozásait nem egyenletesen,** minden tanítási hétre elosztva,
- hanem **ciklikusan, egy-egy időszakra összevonva szervezik meg.**

Pályázati követelmények

- a tanítási ciklusoknak legalább **két hetenként** kell váltaniuk egymást (lehet 3-4 hetes ciklus is),
- a **tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak,** műveltségi területek, tanítási óráinak legalább **két egymást követő tanítási napra** kell esniük,
- a tanítási napok közül az egyiken **legalább három, a másikon legalább kettő** tantárgytömbösítésbe bevont tanítási órának kell lennie,
- az egy tanítási napon szervezett tanítási órákat **egymást követően,** egymáshoz kapcsolódóan kell megtartani.

Intézményi megvalósítás

Mindig a pályázatban, a Támogatási Szerződésben elfogadottakat tartsuk szem előtt!

- Mit vállaltunk a pályázatban?

(Pl.: Idegen nyelv, Ember a természetben, stb. műveltségterület, vagy konkrét tantárgy)

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Jogszabályi háttér

- **Projektoktatás Kt. 45. §** (5)
- **Kötelező tanórai foglalkozások időkerete Kt. 52. §** (3)
- **Nem kötelező tanórai foglalkozások időkerete Kt. 52. §** (7)
- **243/2003. (XII. 17.) Kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról**

Tantárgytömbösítés tervezése 1.

- A tantárgytömbösítésbe bevont tantárgyak kiválasztása.
- A tantárgyi bontás nélküli műveltségterület kiválasztása
- A kiválasztott szervezeti formák összhangjának megteremtése
- A humán erőforrás felmérése, a továbbképzési program módosítása.
- Az új tanulásszervezési eljárás szerint tanítók körének meghatározása.

Tantárgytömbösítés tervezése 2.

- Időkeret meghatározása – pályázati feltételek, Pedagógiai program
- A tantárgyi tartalmak „tömbösítése”
- Tanmenetek kidolgozása
- A szükséges új ismerethordozók beszerzése, elkészítése
- A tantárgytömbösítés beillesztése az intézményi órarendbe
- Az értékelési rendszer kidolgozása
- Fejlesztésre szoruló tanulók felmérése, a fejlesztendő terület megjelölésével
- A tanév végén eredményesség-vizsgálat, és ennek tükrében a szükséges korrekciók beépítése.

Időkeret meghatározása

- A tömbösített oktatás az **5-12. évfolyam szakrendszerű** óráira vonatkozik.

A számítás módja:

- Az 5-6. évfolyam óráiból (összes évi óraszám) levonjuk a nem szakrendszerű oktatás óráit (helyi tanterv alapján)
- A megmaradt szakrendszerű órákhoz hozzáadjuk a 7-8. évfolyam szakrendszerű óráit.

Példa egy osztályra

- **5-6. évfolyam:**

  A heti kötelező óraszám 22,5, (évi 832,5).

  Ha az intézmény 25%-ban vállalta a nem szakrendszerű oktatást, akkor a heti szakrendszerű oktatás 17 óra, ez évi 629 óra.

7-8. évfolyam:

- Heti kötelező óraszám 25, ez évi 925 óra.

Évfolyamonként 1 osztályos iskola esetében az éves szakrendszerű órák alakulása

5-6. évfolyamon: 2x629 = 1258 óra,

7-8. évfolyamon: 2X925=1850 óra,

Összesen: 3108 óra.

5 %	évi **155 óra**	heti **4 óra**
10 %	évi **310 óra**	heti **8 óra**
15 %	évi **465 óra**	heti **12 óra/** tanulócsoport

Óratervi példák
7. évfolyam

Tantárgy	*Heti kötelező óraszám (25)*
magyar	3
történelem	2
angol	3
matematika	4
biológia	1,5 (2-1)
kémia	1,5 (1-2)
fizika	1,5 (1-2)
földrajz	1,5 (2-1)
informatika	1
rajz	1
ének	1
technika	1
testnevelés	3

Tömbösítési lehetőség
„A” hét – Művészetek hete

Tantárgy	*2 heti óraszám*	*tömbösítés*
magyar	3+3	1, 2 vagy 3 tömb
történelem	2+2	2
angol	3+1	2
földrajz	1+2	1
rajz	1+1	1
ének	1+1	1
testnevelés	3	-

„B” hét – Tudományok hete

Tantárgy	*2 heti óraszám*	*tömbösítés*
matematika	4+4	2 vagy 4 tömb
biológia	2+1	1
kémia	2+1	1
fizika	1+2	1
technika	1+1	1
informatika	1+1	1
angol	2	- vagy 1
testnevelés	3	-

Mire kell figyelni a tantárgytömbösítés megszervezésekor?

- A **tanulók** heti **óraszámára**
- A **pedagógusok** kötelező **óraszámára**
- A pedagógusok **túlórakeretére**
- Tanítási időkeretre
- A **tantárgy éves óraszámára**
- A **tantárgyfelosztásra**
- A bevont és nem bevont osztályok **órarendjére**
- A **tanítás minőségére**

Mire figyeljünk a tanmenetek összeállításakor?

Cél:

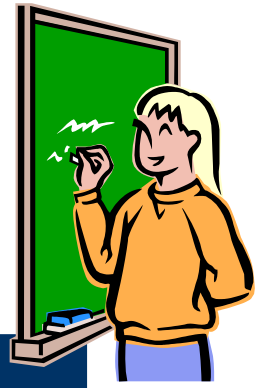
A tanuló figyelme, érdeklődése tartósan egy-egy területre koncentrálódjon.

- A tananyag ne tagolódjon szét.
- Különböző megközelítésben, változatos módszerekkel, eszközökkel biztosítsuk egy-egy anyagrész elsajátítását.

További ötletek a megvalósításhoz

- Az 5-15% teljesítése felmenő rendszerben történik.
- Egy **adott évfolyamon** vezetik be egész tanévre vonatkozóan.
- **Bizonyos napokat** jelölnek ki a tömbösített oktatás megszervezésére.
- **Egész évben A-B hétre** osztva tanítanak.
- **2-4 hetet** szerveznek tömbösített oktatással az egész tagozatra vonatkozóan (pl.: év elején, félévi értékelés után, év végi ismétléskor).

Előnyök - hátrányok

- Elsősorban a kis óraszámú tantárgyakat tanító kollegák éreznek rá, hogy heti egyszer 45 percben nehéz boldogulni az anyaggal (teljesíteni a tantervi célokat).
- Ennek az oktatásszervezési eljárásnak az alkalmazásával teljesíthetünk a pályázati kívánalmak közül egy másik feltételt is: a választott műveltségterület tantárgyi bontás nélküli tanítását.
- Tantárgyak összevonásával új tantárgyi-tantervi egységet alakíthatunk ki és építhetünk be a helyi tantervbe (pl. művészetek, természettudomány).
- A tartalmi módosítás szerkezeti változtatásokkal is jár. (órarend, tanóra időtartama + - 45 perc, csengetési rend)

„Minden epocha tantárgytömbösítés, de nem minden tantárgytömbösítés epocha”

Értelmezések 1.

(Tantárgy)Tömbösített oktatás

(Epocha?!)

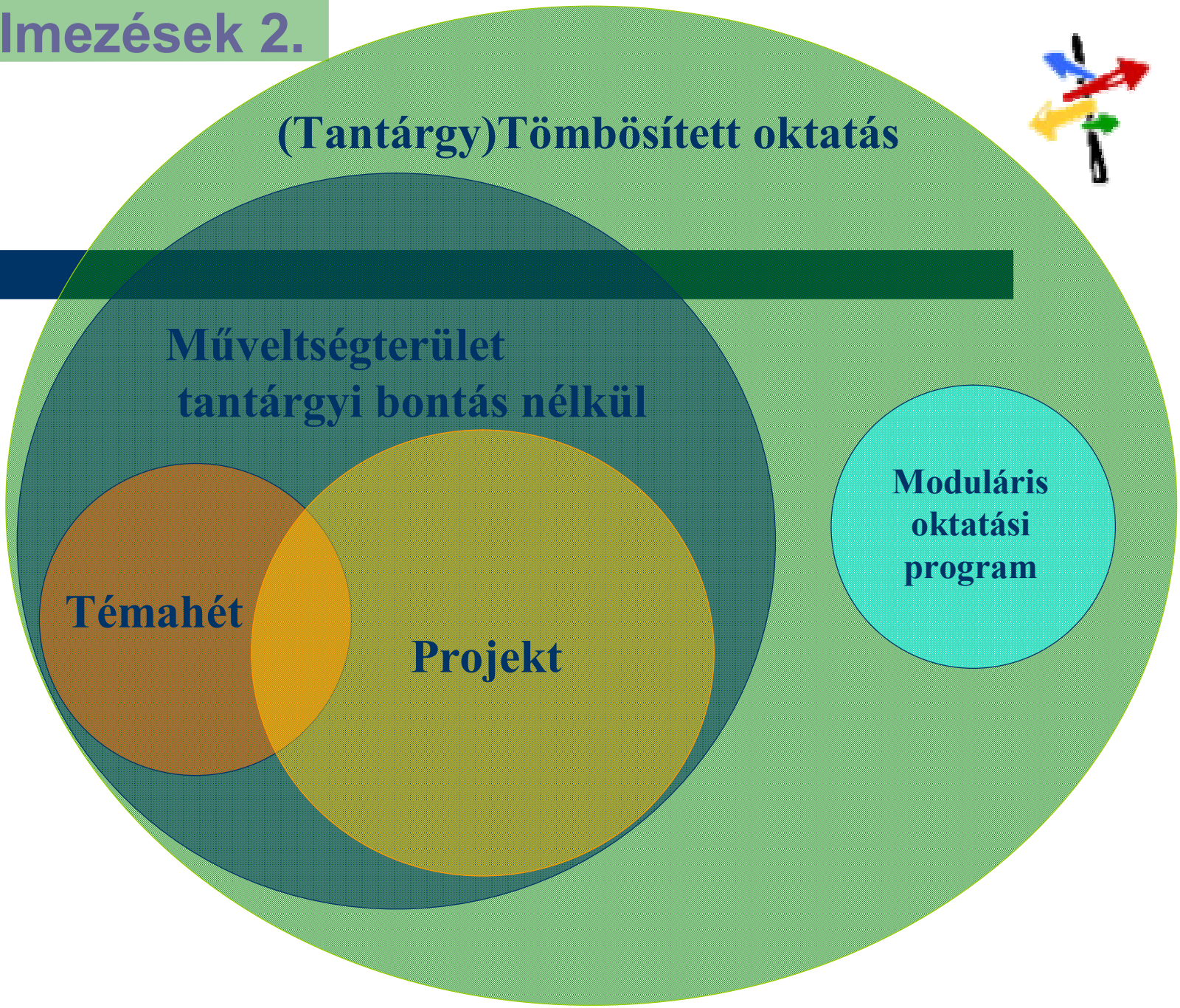
Projekt

Témahét

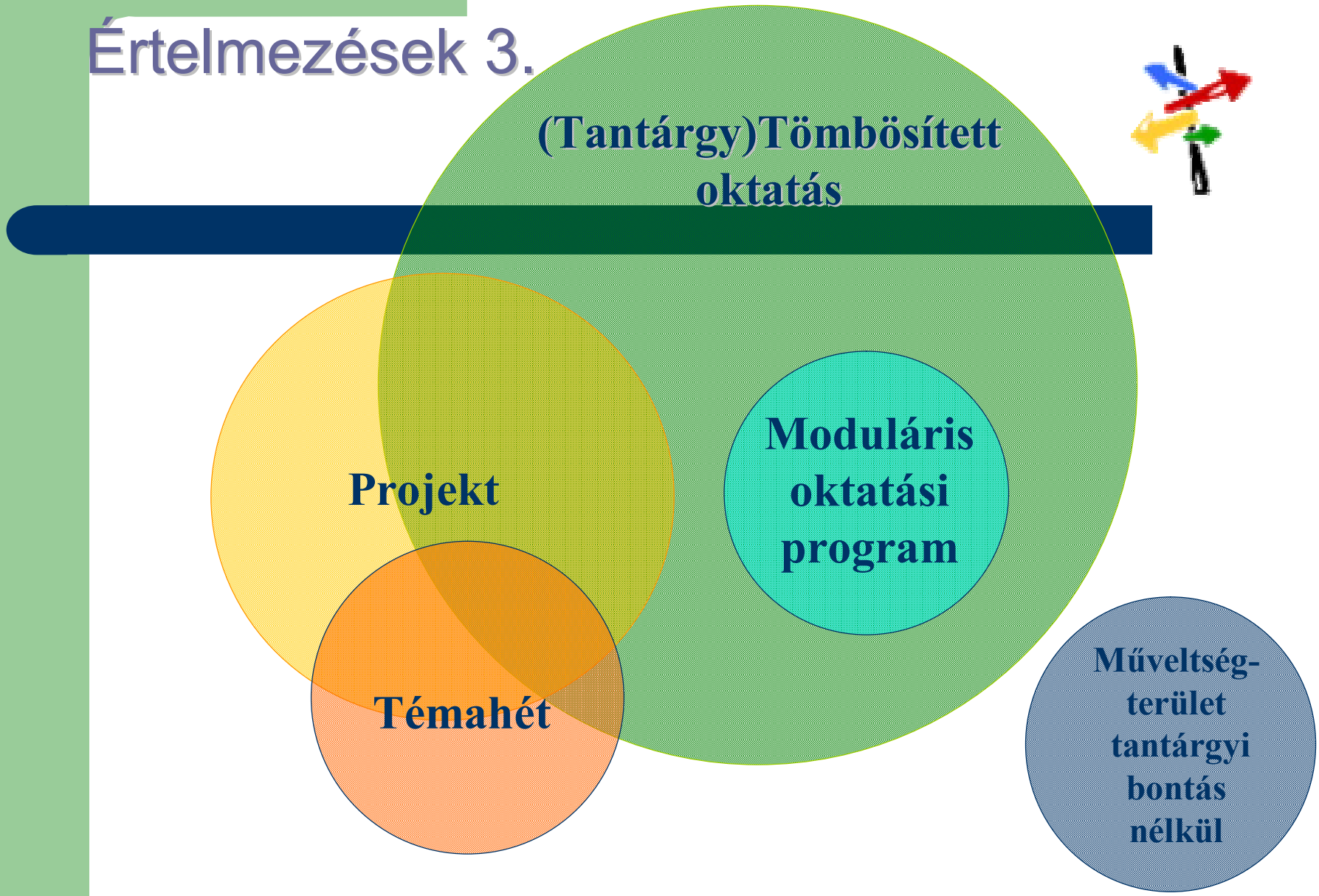
Műveltségterület tantárgyi bontás nélkül

Moduláris oktatási program

Értelmezések 2.

Értelmezések 3.

Epocha (szakaszos tanulásszervezés)

- Egy-egy tantárgy/műveltségterület tanítására évente/félévente legalább kétszer kerül sor. (pl. 1-2 epocha negyedévenként).
- Tevékenységközpontú: a tanulói **aktivitásra, a kooperatív technikákra** a csoportmunkára, a probléma megoldásokra, esettanulmányokra, irodalom-feldolgozásokra épít.
- „Összefüggő” tantárgyak (pl. 1 műveltségterülethez tartozók) **órarendi tömbösítés**ével különböző **epochák** kialakítása).
- Egy epocha önálló, lezárt témakört (modult) tartalmazzon.
- Az epochákat záró összegzésekkel, közös kiállításokkal, előadásokkal, írásos-szóbeli ellenőrzésekkel célszerű zárni.

Milyen műveltségterületet érdemes választani az epochális oktatáshoz, hogy az előírásoknak megfeleljünk?

„A” változat: Ember és társadalom műveltségterület

Magyar	4 óra
Történelem	2 óra
Társadalom-ismeret +Tánc és dráma	1 óra
Összesen:	**7 óra**

3-3 óra epocha

2 hétig történelem, aztán 3 hétig magyar

+ 1 óra (2-3 hetente lehet külső helyszínen (pl. színház) - NAGYOBB SZERVEZÉST IGÉNYEL

Milyen műveltségterületet érdemes választani az epochális oktatáshoz, hogy az előírásoknak megfeleljünk?

„B” változat: Ember és környezete műveltségterület

Kémia	1 óra
Fizika	2 óra
Biológia	2 óra
Földrajz	1 óra
Összesen:	**6 óra**

3+3 óra epocha

Milyen műveltségterületet érdemes választani az epochális oktatáshoz, hogy az előírásoknak megfeleljünk?

„C” változat: Művészetek műveltségterület

Rajz	1 óra
Ének	1 óra
Média	2 óra
Tánc és dráma	1 óra
Összesen:	**5 óra**

3+2 óra epocha

Hogyan készül az órarend az epochális oktatásban?

Egy lehetséges megoldás 7-8. évfolyamon

Tantárgy	Kötelező óraszám	Epochában	Epochán kívül
magyar	4	**2**	2
történelem	2	**1**	1
angol	3	**0**	3
matematika	4	**2**	2
biológia	1	**1**	0
kémia	1	**1**	0
fizika	1	**1**	0
földrajz	1	**1**	0
informatika	1	**0**	1
rajz-média	1	**1**	0
ének	1	**1**	0
technika	1	**1**	0
testnevelés	3	**0**	3
osztályfőnöki	1	**0**	1

Egy lehetséges órarend („A”-”B” hét)

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Magyar	Magyar	Matematika	Matematika	Történelem
Történelem	Ének	Magyar	Magyar	Fizika
Rajz-Média	Technika	Biológia	Angol	Matematika
Informatika	Angol	Kémia	Angol	Testnevelés
Testnevelés	Matematika	Testnevelés	Földrajz	Osztályfőnöki

Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Matematika	Matematika	Történelem	Magyar	Történelem
Földrajz	Fizika	Magyar	Magyar	Matematika
Biológia	Kémia	Magyar	Angol	Ének
Angol	Testnevelés	Matematika	Angol	Testnevelés
Rajz-Média	Technika	Testnevelés	Informatika	Osztályfőnöki

Témahét

A tananyag komplex elsajátításának egyik lehetséges formája,

- amikor az adott tárgykört a diákok három-öt tanítási napon, esetleg hosszabb időkeretben,
- iskolai és iskolán kívüli helyszíneken, rugalmas időkeretek között,
- változatos tevékenységtípusok és sokszínű módszertani eszközök segítségével dolgozzák fel.

- Az évfolyam szintű tanulásszervezés a hagyományostól eltérő csoportalkotási módokat is lehetővé tesz, s így az egyéni fejlesztés szempontjából hatékonyan épülnek egymásra az alapkövetelményekhez kapcsolódó kötelező foglalkozások és az egyes részterületekhez kötődő, kutatást és alkotó tevékenységet biztosító választható programok.

- A Pedagógiai programba rendszerszerűen beépített témahetek egy-egy kulcstéma integrált, a kereszttantervi szempontokat érvényesítő feldolgozására alkalmasak. (Ilyenek lehetnek például: városi ökológiai téma; egészséghét; a nagy földrajzi felfedezések; antik tudomány, vallás, művészet; vállalkozási kompetenciák, idegen nyelvi hét, stb.)

Egy lehetséges múzeumpedagógiai témahét programja a 6. évfolyam számára

1. nap – november 11. szerda

Kezdés: két csoportban

- 1. csoport: találkozó 9:55-kor a Nemzeti Múzeum előtt; program: kutatási feladat.
- 2. csoport: találkozó 8:20-kor a Várban, a Szentháromság téren a szobornál; program: kutatási feladat.

A kutatási feladat után a csoportok együtt térnek vissza az iskolába.

- 12:00–12:30 A témahét megnyitása *(A/17)*
- 12:30–13:00 Ebédszünet
- 13:00–15:00 Várjáték, lovagi torna *(tornaterem, aula)*

Szükséges felszerelés: a testnevelés órán szokásos öltözet: váltóruha, váltócipő

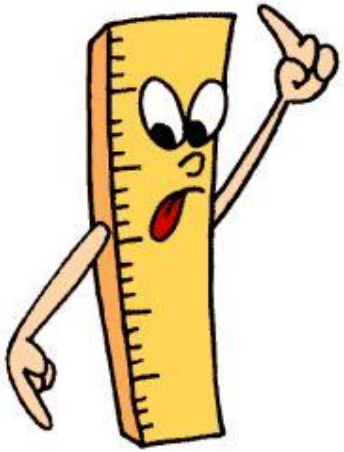

2. nap – november 12. csütörtök

- Kezdés: ugyanaz, mint szerdán, de fordított csoportbeosztásban.
  - 1. csoport: találkozó 9:55-kor a Nemzeti Múzeum előtt; program: kutatási feladat
  - 2. csoport: találkozó 8:20-kor a Várban, a Szentháromság téren a szobornál; program: kutatási feladat

A kutatási feladat után a csoportok együtt térnek vissza az iskolába.

  - 12:00–13:30 Csoportfoglalkozások – az alkotóköri beosztás szerint;
  - 13:30–14:00 Ebédszünet
  - 14:00–15:15 Középkori zene- és hangszertörténet; énekek, táncok

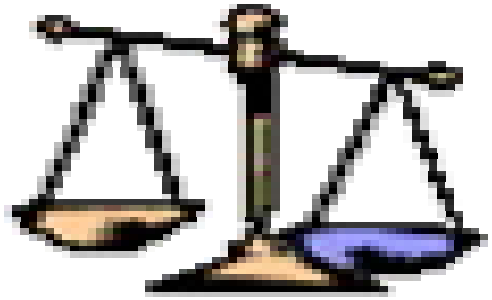
3. nap – november 13. péntek

- 9:00–11:00 Csoportfoglalkozások – alkotóköri beosztás szerint
- 11:00–11:30 Szünet
- 11:30–13:00 Középkori vetélkedő *(A/17 és A/19)*

(A szerda-csütörtöki kutatási feladatok szerinti bontásban; két csoportban)

- 13:00–13:30 Lakoma – közös ebéd
- 13:50–15:00 A témahét lezárása; az alkotókörök bemutatói

Tanulói feladatok

- **A témahét után minden tanulónak három munkát kell benyújtania:**
  - 1. **Budavári kutatólap** (FIGYELEM! A munka csoportos, de a kutatólapot mindenkinek egyénileg kell egy kidolgozott, rendezett, végső változatban benyújtania.)
  - 2. **Kutatólap** a Nemzeti Múzeumban látott kiállítással kapcsolatban
  - 3. **Részletes napló** a témahét eseményeiről, programjairól. A kidolgozást úgy kell elkészíteni, hogy a forma a középkort idézze! *(Kódex-forma, iniciálé, írásmód, képek, illusztrációk.)*

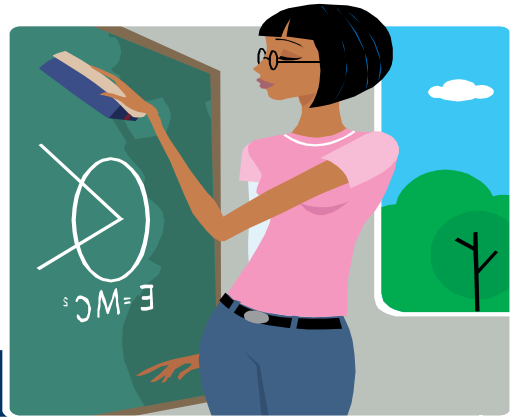
A tervezés, megvalósítás feltételei

- Eredményt akkor várhatunk, ha abban az iskola minden tanulója és tanára részt vesz.
- A témahéten a tanárok által tartott foglalkozások a tankönyvi anyaghoz nem feltétlenül kapcsolódnak, ám a szakjukhoz igen.
- Mindig egyetlen központi téma legyen (ez jelenjen meg a tanmenetekben is).

A tervezés, megvalósítás feltételei

- Célszerű a tantárgyi keretek mellett az osztálykereteket is fellazítani.
- A tanulók lehetősége és feladata a felkínált foglalkozások közötti választás.
- A diákok az ötlet kitalálásától a lezárt hét értékeléséig minden szakaszban vegyenek részt.
- Tartalmilag szervesen épüljön be az iskola mindennapi „normál” működési rendjébe.

Feladatok

- Legalább egy témahét beépítése a PP-be.
- A megszervezés történhet évfolyamonként is.
- Az 1 hetes projektek is tekinthetők témahétnek, ha egy téma köré épülnek fel.
- A színtér ne csak az iskola legyen (könyvtár, múzeum, sportlétesítmény, piac, üzem, mozi, stb.)
- Egészséghét, erdei iskola, művészetek, tudományok hete, természetvédelmi hét, iskolakutatás témahét, ünnepek hete, **és ami már jó gyakorlatként működik az intézményben.**

Mit jelent a műveltségterület tantárgyi bontás nélküli tanítása ?

Az osztály nem tanul külön nyelvtant és irodalmat, hanem együtt (integráltan) tanulja ezeket a tárgyakat.

Ki találja ki, milyen irodalmi műből való az idézet?

„Tüzesen süt le…”

A le igekötőt, különírjuk, ha az ige után áll.

Petőfi: János vitéz

Kihívások a pedagógusok előtt

- a tanuló **tanulási képességének** fejlesztése (a tanulás tanítása)
- a tanuló önálló tevékenységére alkalmas tanulási **környezet és pozitív légkör** kialakítása
- a tanulói **motiváció** fejlesztése - fenntartása
- az „iskolába kívülről behozott” **előzetes tudás** rendszeres felhasználása
- **együttnevelés** kultúrája és módszertana
- a **fejlesztő jellegű értékelés** alkalmazása
- **mást és másképpen kell tanítani.**

A pedagógus

- **kompetens** a korszerű tartalmak, módszerek alkalmazásában,
- **iskolában** is tud gondolkodni,
- t**apasztalatcserékre** jár,
- a tanulót **partnernek** tekinti,
- lehetőséget ad az **egyéni és társas tanulási helyzetek** alkalmazására,
- **együttműködik** más szakos kollegáival.

Együttműködés az intézményben

- Különböző **szaktanárok** tevékenységének **tartalmi egyeztetése** egy-egy osztályban
- Szükség van a **tananyag** együtt történő **átstrukturálására**
- Egy adott **téma közös tanítása** a különböző tantárgyakat tanító tanárok együttműködésével.
- **Projektek közös** kidolgozása különböző tárgyak tanáraival.
- **Értékelési eszközök** megalkotása a különböző tantárgyakat tanító tanárok együttes munkájával (pl. feladatlap, témazáró, vizsga tételsor stb.)

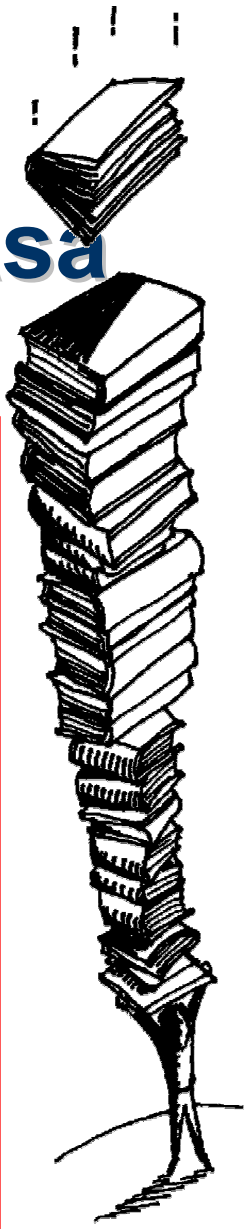
Együttműködés az intézményben

- A tanulók összehangolt fejlesztése különböző szakos tanárok által a **domináns kompetenciák** (pl. kommunikáció, problémamegoldás) terén.
- Az iskolai **internetes labor** közös használata a különböző tárgyakat tanító tanárokkal és csoportjaikkal.
- Az **iskolai könyvtár közös** használata a különböző tárgyakat tanító tanárokkal és csoportjaikkal.
- Az **iskolai honlap közös szerkesztése** a különböző tárgyakat tanító tanárokkal és csoportjaikkal.
- A „rokon” tantárgyak tanárai egyeztetnek a **tankönyvrendelés** során.

Iskolai dokumentumok **módosítása**

- Pedagógiai program (Egészségnevelési és Környezeti nevelési program, Helyi tanterv, Tantárgyi tantervek)
- IMIP
- SZMSZ
- Házirend
- Munkaköri leírás
- Tanmenetek – Foglalkozási tervek
- Tantárgyfelosztás
- Órarend

(TÁMOP után……pályázati források, szponzorok, költségvetés)

Tantárgyfelosztás, órarend

„Az élet igazi, nagy vállalkozásai legtöbbször nem hőstettek, hanem türelemjátékok.”

(Márai Sándor)

Együttműködési és innovációs készség - Egyeztetés

Tanmenetek, foglalkozási tervek

A pedagógus közösség **együttes döntése**
arról, hogy a tantervi követelmények teljesítése

- milyen **konkrét témák** feldolgozásával,
- milyen **módszerekkel**,
- milyen **tevékenységekkel,**
- milyen **ütemben** történjék,
- milyen **elágazások** lehetségesek,
- ki mit **vállaljon** részfeladatként,
- ki **milyen szint** elérését vállalja,
- s a közösség mit szab ki számára **célként.**

KREATIVITÁS – EGYÜTTMŰKÖDÉS - RUGALMASSÁG

Intézményen kívüli együttműködés

- Eszmecserék, műhelyfoglalkozások a projektszervezethez tartozó intézményekkel
- Hospitálások más intézményekben
- Konferenciák, rendezvények, továbbképzések
- Kapcsolódás a TÁMOP 3.2.2 Területi együttműködések, társulások,hálózati tanulás programhoz (Régiós Kedvezményezett)
- Referencia intézmény program

Források, szakirodalom

„Nem tudtuk, hogy lehetetlen, ezért megcsináltuk!”

Köszönöm a megtisztelő együttműködést!

Fieszlné Ancsák Jolán
közoktatási szakértő
fjoli@vnet.hu